

Ramon Tor, actor i poeta

per CLIMENT FORNER

Fill d'un pastor i d'una santa dona de casa, Ramon Tor, nascut a Borredà, és recordat per les seves facetes de poeta, i pel seu apostolat en favor del teatre català de la seva època.

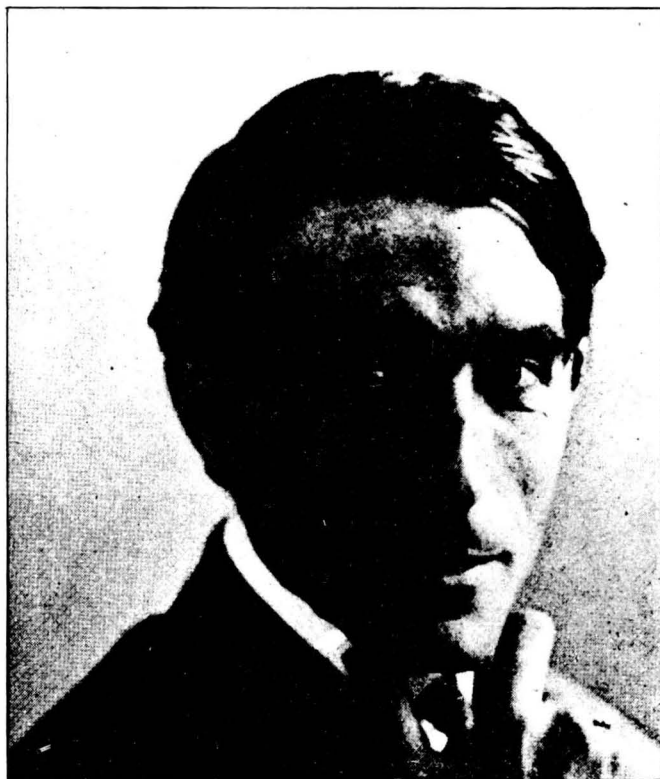
Arran del centenari del naixement de Ramon Tor i Desheures (Borredà, 1880-Barcelona, 1950) el butlletí borredanès "La Popa", en confiar-me una semblança del personatge, em va donar peu a conèixer-lo més que no el coneixia. Ara m'estalviaré feina: no faré sinó resumir les idees principals d'aquell assaig. I que em perdonin els lectors.

Per altra banda, què en podria dir de nou? Nascut el dia 13 de febrer de 1880 al carrer de la Font, n.º.8, de Borredà, al peu del Serrat de Sant Marc i escoltant la cançó del Merdançol, hi devia passar tota la infantesa i tota l'adolescència fins a mitja joventut, que és quan va marxar del seu poble nadiu, enderiat pel teatre i enamorat d'una actriu passavolant. Quan, més tard, es dedicaria a escriure, signaria alternativament els seus poemes a Esplugues del Llobregat, Sarrià i Barcelona.

El seu pare era pastor, o majoral cap de pastors, com es desprèn dels versos del seu fill. La seva mare, una santa dona de casa. Un i altra molt estimats i recordats per ell, sobretot quan els desenganys de la vida li van fer sentir més l'enyorança. Devien ser fills de Gombren i en casar-se (és una suposició) van establir-se a Borredà. Tingueren almenys dos fills: el Ramon, objecte d'aquest comentari, i la Dolors, germana de la qual parla amb afecte l'escriptor i a la qual dedica l'escrit en prosa "Novena simfonia". Als seus progenitors els dedica amb versos emotius "Pastoral", tal vegada el seu llibre més important.

No consta quins estudis féu; devien ser els primaris d'un noi de pagès d'aquell temps, i amb prou feines. Del seu estil literari, de sintaxi molt simple, molt rudimentària, se'n podria deduir que fou autodidacta: devia tenir molta afició a llegir i s'anava fent una cultura pel seu compte a base dels llibres que li deixava algun mestre o el mateix rector de la parròquia. Més tard, convertit ja en literat notable, reconeixerà la influència de F.Farran i Mayoral, Ermenegild Goula i d'altres.

D'on va aprendre molt fou de la tradició oral, farcida d'històries i llegendes com la del comte Arnau, tan lligada a les terres gombreneses, que li devia contar algun pastor o els seus mateixos pares. Tota aquesta escenografia i mitologia populars van quedar profundament gravades en la seva ànima d'infant, junt amb l'encís per la pau, el silenci, la majestat de les muntanyes i la fe en el Déu dels seus avantpassats. D'ací la consciència dramàtica que de petit el configurà sentimentalment i culturalment, i que el portaria, de primer, a convertir-se en un dels primers actors del país i, després, viscuda en la pròpia carn la tragèdia de la vida, a convertir-se en poeta com si fes seu aquell vers memorable de Joan Alcover: "Jo visc sols per a plànyer lo que de mi s'és mort". Fou

Ramon Tor, actor i poeta.

ARXIU

desgraciat en l'amor conjugal, com ell mateix no es cansa de lamentar públicament rera el vel de les metàfores: l'abandó de la seva esposa, a qui estimà i enyorà tota la vida, li ocasionà un trauma tan greu que només pogué superar gràcies a la fe de Déu, la joia dels fills i el tremp moral. A les dificultats per a guanyar-se la vida (l'any 1933 era funcionari temporer de la Generalitat) s'hi sumà la tuberculosi que arrossegava i que l'any 1926 l'obligà a internar-se en una clínica.

Quin retrat podríem fer-nos d'ell? El físic, el més fàcil, és el que ens han transmès els seus amics dibuixants (Francesc Domingo, Callicó, Ramon de Capmany, etc) i el que il·lustra els seus diversos llibres poètics: era alt, escardalenc, distingit, nas afilat... És també el que es desprèn de les fotografies de l'època que el representen com actor. Moralment era nerviós, inquiet, diligent, somniador, idealista, quixotesc. Fidel al país, a la terra, això sí. Com un d'aquells pins estenallats pels llamps que es troben a l'alta muntanya berguedana.

De Ramon Tor actor en parla sobretot Francesc Curet en "Història del teatre català" (Enciclopèdia Catalana

Aedós, Barcelona 1967). Diu, entre altres coses, que fou preceptor i amic d'Adrià Gual. Posava la màxima atenció en l'estudi dels personatges que havia d'interpretar, tant en la seva psicologia com en la seva caracterització externa. Era tan remarcable la seva labor, que Eugeni d'Ors el classificava com un dels membres predilectes de l'Escola Noucentista que es vanava d'haver creat, mentre el doctor Domènec Martí i Julià deia faceciosament de Ramon Tor que era "el millor comparsa d'Europa". Passà a la història com intèrpret excepcional del Sergent Morris de "La mà del mico", de W.W. Jacobs; l'Home d'Aigua de "La campana submergida", de Gerhard Hauptmann; l'Avi de "La intrusa", de Maeterlink; el Joan Baptista de "Salomé", d'Oscar Wilde; el Diputat de "El gra de moresc" de Josep Feliu i Codina, etc. Actuà també brillantment en moltes sessions de teatre íntim. No escrigué mai cap obra teatral, al revés del seu compatriota, coetani i amic Ramon Vinyes; no es limità però a pujar a l'escenari, sinó que es convertí a semblança del gran dramaturg esmentat, en un apòstol del teatre català.

I hem de parlar ja del poeta. Aquest va néixer quan va morir l'actor, a quaranta-cinc anys i a causa de la crisi

interior al.ludida més amunt, com si la vida s'imposés finalment damunt de la ficció. Ell mateix considerava la seva activitat teatral com a cosa de joventut i la seva producció poètica, en canvi, com a cosa de l'edat madura.

En vint-i-sis anys, llavors, publicaria una dotzena de llibres entre "La companyia"(1925) i "Cants d'amor" (entrada la dècada dels quaranta, per bé que datats el 15 de gener del 1939) i en deixaria altres tants d'inèdits. Els millors prologuistes i dibuixants l'acompanyen en l'aventura, així com l'acullen favorablement els millors crítics. I ve que l'actor traeix el poeta. És a dir, el qui ara escriu versos és el mateix actor d'abans com si només hagués canviat de registre expressiu. Heus aquí, concloïa Manuel de Montoliu, una lírica amb argument dramàtic. Maragall, "sant" Joan Maragall, és el qui, com a persona i com a poeta exerceix una influència més gran damunt d'ell. Té un "Cant a l'esposa", reproduït per totes les antologies, que és tota una epopeia. Canta l'amor, el dolor, la fe, el paisatge, el folklore del país. S'expressa sota diverses formes mètriques, preferentment el sonet. (I no sabia què més dir-ne constret per la brevetat d'aquest espai. Llegim-lo.

Poemes de Ramon Tor

Una altra amor

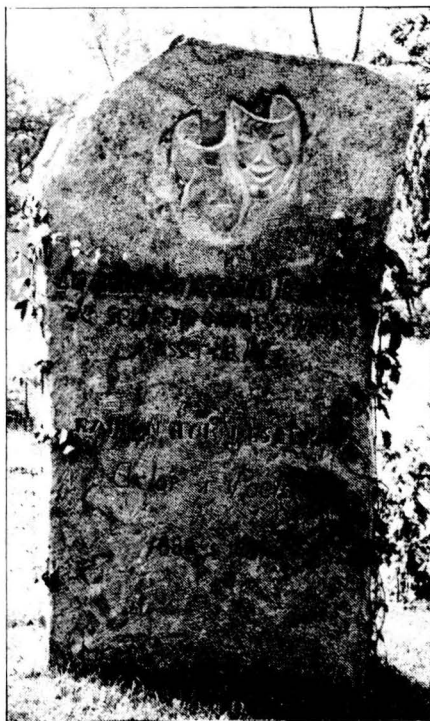
Si t'òt entre nosaltres ja fos mort...?
Quina força governa nostra passa,
que sentim una mica de conhort
de la mateixa mort, que triga
/massa?

Torna a partir la nau, que jeia al
/port.
Bruns marins la tripulen, d'altra
/raça.
El seu patró vigila amb ull absort.
El vent que infla les veles
/em corglaça.

Tenim esma tot just per la recança.
Si l'amor que ens amoixa se n'anés,
finariem del fred de l'enyorança.

Apaivaga la nostra cobejança
l'aire marí, que parla del regrí.
d'una altra amada, que ens donés
/frisança.

Barcelona
17-IV-26

Monolit dedicat a l'il·lustre borredanenc

Amor Immortal

Afany, que et feies carn, el dia clar,
de la núbil pregària amorosida.
Perdura sempre més en el demà
de l'ansia que ens detura
/l'embranchida.

No sabem el per què del crit profà
que tombà la nostra ànima ferida.
El nostre cant tothom se'ns en va
vers el misteri de la nostra vida.

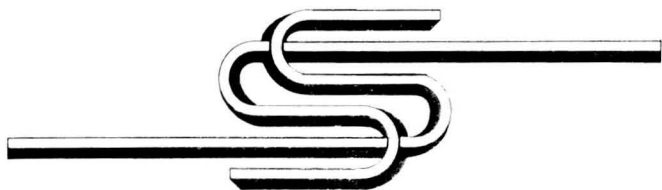
L'ànima al ras de la profunda nit,
vetllo en la cambra de l'amor
/callada,
a la càndida llum de l'Esperit.

Encara el cor ressona aquell neguit
de la inflamada lluita desertada
i m'entra com un fred dintre del pit.

Esplugues del Llobregat
25-VIII-25

Climent Forner
Arxiprest de Navàs

FOTOGRAFIA

Menorets, 3 - Tel. 821 29 14 - BERGA

Reportatges de:

noces
batejos
primeres comunions
foto estudi
foto industrial
foto publicitària
reportatges íntims,

Qualitat en fotografia